

Dat .xv. capittel:

Hoe heer Jan begeerden aenden keyser dat hy hem zijn dochter geven wilde, gelijk by geloof hadde, twelck hem door raet va[n] Gouweron geweygert worde, ende wat [d]aer nae gebuerde.

Doen de Sarazijnen alle verdreven waren, is heer Jan op een tijt voor den keyser op zijn knien ghevallen ende zeyde: “Heer keyser, u is wel kenlijck hoe dat wy in groot perijckel geweest hebben door de Sarazijnen, die wy metter hulpe van Gode verwonnen hebben. Ende voort, doen de vreeslijcke ruese in u hoff quam ende begheerde datmen hem camp leveren zoude, uwe keyserlijcke mayesteyt gheloofde: zo wie den ruese dorste bevechten, ghy zout hem u dochter geven, de schoone Gloriande. Daer en was niemant van [a]l u heeren diet dorste bestaen. Zoo heb ick als een van de minste my selven geavontuerdt [e]nde¹ den ruese verwonnen. Niet te min, al wadt ick ghedaen hebbe, dat heb ick i[n] uwen dienste gedaen ende inden dienste van Gode. Aldus zoo begheer ick ootmoedelijck als u onderdanich dienaer te hebben [D3ra] uwe dochter, de schoone Gloriande, tot eenen wettelijcken wijve, zo verre als uwer genaden belieft.”

De keyser dit hoorende, zeyde: “Mijn vrient, tis reden² datmen houdt tghene datmen belooft heeft. Ick sal my met mijn heeren beraden ende dat selve³ sal ick doen.”

Heer Jan dancte den keyser seer ende custe zijn handt. De keyser hief hem op vander aerden ende heeft hem wel getroost van hem laten gaen. Daer nae ontboot de keyser zijnen hooghen raet by hem [ende]⁴ heeft hen heer Jans begheerte te kennen ghegeven, vraghende wat hen daer inne goet dochte.

Alphonsus, de coninck van Spanien, zeyde: “Ons allen is wel kenlijck in wat laste dat wy waren doen ghy u dochter presenteerdet te gheeven den gheenen die de ruese verwonne. Daer en was niemant

1. Muller [1590]: tnde

2. reden: redelijk

3. dat selve: wat zij mij raden

4. Ontbreekt in Muller [1590].

die[t]⁵ dorste bestaen dan desen jonghen ridder, die op de voorsprooken conditie hem selven inde perijckel des doots ghegeven heeft ende door de ghoedertierentheynt Gods den ruese verwonnen. Daer en boven hebben de sommighe hem als vyant gehouden doen zy de poorten voor hem sloten. Dat was den loon die hy daer voor ontfinck! Daer na heeft hy hem selfs noch eens in perijckel ghestelt doen hy alleen int heyr der Sarazijnen is gereden, heeft den soudaen van Perssen verslegghen ende noch vijf machtighe coninghen daer toe. Wat hy daer nae in dese leste bataelghie ghedaen heeft, is ons allen kenlijck,⁶ daer hy den soudaen van Egipten versloech. Aldus segghe i[c]k⁷ dat deese jonghe, vroomme ridder naest Gode een oorsake⁸ is dat wy ons vyanden verwonnen hebben. Daeromme segghe ic u dat hy door zijn vromicheit verdient heeft ende waerdich is te hebben de edelste ende moghenste⁹ dochter vander werelt.”

Doen de coninck dese woorden ghesproken hadde, zo warender veel als de hertoghe Gautier van Salabren ende meer ander princen [D3rb] die dat selve volchden.¹⁰ Maer nu warender onder die de keyser meer ghehoors ghaf – ghelijckt ghemeenlijck in heeren hoven is – die rieden den keyser anders ende zeyden: ten waere niet behoorlijck datmen een vondelinc die men niet en wiste van wat afcoemste hy ware, soude geven des keyzers dochter. De keyser hadde wel de macht [hem]¹¹ hoochlijck te beghiften, daer hy eenen schoonen staedt op leyden mochte.¹² Heeft hy den keyser vrientschap bewesen, zoo moeste hy oock ghedachtich zijn dat de keyser hem opgevoedt ende tot desen staet ghebrocht ende verheven heeft ende hem de ridderlijcke oorde ghegheven. Daeromme en heeft hy den keyser anders niet gedaen dan hy schuldich was te doen.

5. Muller [1590]: die[r]

6. is ons allen kenlijck: weten wij allemaal

7. Muller [1590]: iek

8. een oorsake: de reden

9. moghenste: hoogstgeborene

10. die dat selve volchden: die het daarmee eens waren

11. Muller [1590]: hadde hem wel de macht

12. Het was de keizer wél toegestaan hem vorstelijk te belonen, zodat hij als een rijk man kon leven.

Als de ander heeren hoorden dat de keyser na dese meer luysterde, zoo hebben z[y]¹³ ghesweghen ende zijn van daer gheghaen.

Als nu Gouweron met zijn hoge maghen den keyser alleen hadden, hebben zy ghezeydt aldus: “Heer keyser, geefdy dese ridder u dochter, zoo suldy oock u croon verliesen, ende hy sal thof geheel in roeren stellen. Wy siendt daghelijckx dat hy eenen grooten aenhanghe heeft ende veel vrienden maect, want de gheheele stadt is hem gonstlijcker dan zy u zijn. Wanneer hy nu u dochter hadde, soude hy met zijn mede plegers veel te stouter zijn om alle dingen nae zijnen sin te volbrenghe ende de heeren met de ghemeente¹⁴ teghen u te vermaecken.¹⁵ Oock heeft hy daghelijckx met u dochter al heymelijck meer conversatien dant wel behoorlijck is. Daeromme souden wy uwer mayesteyt raden om een arger te schouwen¹⁶ dat ghy he[m]¹⁷ geeft eens edelmans dochter van desen lande, ende gheeft daer mede zo veel dat hy daer een schoonen staet op leyden mach. Ende en wilt hy deese presentatie niet aenveerden ende daeromme eenighe oproer maecken, zo doet hem heymelijc in een kercker [D3va] worpen dat hy daer zijn leven eynde. Dit is tseekerste¹⁸ dat ghy doen mocht, wildy anders¹⁹ met vreden leven. Want wy voorwaer wel weeten: indien [h]y²⁰ hier langher binnen uwe hoove blijft, dat hy uwe dochter ter schanden brenghe sal!”

Hier [m]eede is de keyser van den lieden ghescheyden, overpeynsende in hem selven alle de woorden die hy ghehoort hadde.

Heer Jan siende den keyser van verre comen, is hem te gemoet gegaen, heeft hem ghedaen de behoorlijcke reverentie²¹ ende zeyde:

13. Muller [1590]: zo

14. de ghemeente: de burgers van de stad

15. teghen u te vermaecken: tegen u op te zetten

16. om een arger te schouwen: om erger te voorkomen

17. Muller [1590]: hen

18. tseekerste: het veiligste

19. anders: voortaan

20. Muller [1590]: wy

21. de behoorlijcke reverentie: de gebruikelijke groetformule

“Heer keyser, ick soude wel ootmo[e]delijc²² begeren tgene datmen my belooft heeft.”

De keyser zeyde: “Mijn vriendt, des en mach ic niet doen, want mijn heeren en zijn daerinne niet te vreden. Maer ick sal u eerlijcken versien met een schoone ende edele jofvrouwe, ende geven u daer zoo veel mede dat ghy een schoonen staet sult mogen op houden.”

Doen heer Jan dat hoorde, werdt hy heel beroert van binnen ende zeyde: “Heer keyser, ick en begheere der joncvrouwen niet. Ist dit dat ghy my belooft hebt? Wanneert anders niet zijn en mach, zo moet ick patientie daer in hebben. Maer het is misselijck waerd²³ de sommighe noch ontgelden mochten die de oorsake zijn. Ende nu ghelove ick God dat ick niet rusten en sal voor dat ick wete van wat geslachte dat ic gecomen ben!”

Hier mede is hy vanden keyser ghescheyden.

Gouweron met zijn mede pleghers zijn byden keyser ghecomen ende zeyden: “Heer keyser, en hebben wijs u niet wel gheseydt: wanneer hy u dochter hadde, dat hy u dan soude meenen te reghieren, want hy²⁴ schaemt hem nu niet hoochmoedighe woorden in u presentie te spreken. Daeromme zouden wy u raeden om van hem ontsleeghen²⁵ te zijn, datmen hem heymelijck in een kercker werpe dat het de gemeente niet en wiste, want zy hem seer ghonstich zijn. Want [in]²⁶ die[n] hy langher in u hof blijft, hy sal u doch-[D3vb]ter schoffieren oft wech leyden,²⁷ want wy dagelijcx sien dat zy zo groten raet met malcanderen houden.”

De keyser dit hoorende, is hier inne niet wel te vreden geweest ende zeyde dat hy hem daer op beraden soude.

Alphonsus, de coninck van Spangien, heeft alle dese woorden door een ander int secreedt vernoomen ende wat zy den keyser al wijs

22. Muller [1590]: ootmoedelijc

23. Maer het is misselijck waerd ... : Maar het zou wel nog wel eens kunnen dat degenen die u dit geadviseerd hebben, dat zullen ontgelden.

24. Muller [1590]: hy is schaemt

25. ontsleeghen: verlost

26. Ontbreekt in Muller [1590].

27. wech leyden: ontvoeren

gemaect hadden. Hy heeft heer Jan by hem ontboden, ende in presentie van den hertoghe Gautier zoo heeft hy hem dese saken te kennen gegeven. Voordt zoo rieden zy hem beyde voor 't beste dat hy²⁸ van daer reysen zoude, want die verraeder Gouweron met zijn mede pleghers uut waren om hem te doen dooden oft in een kercker te doen worpen, “ende overmits dat de keyser een out man is,²⁹ zoo [h]eeft³⁰ hy haer woorden haest³¹ gelooft.” Ende die coninck zeyde voort: “Ghelieft u in Spaengien te reysen, ick sal u onderhouden oft ghy mijn broeder waert, ende ghy sult u daer onthouden³² tot dat ghy siet hoe de fortuyne³³ met u beyden noch loopen sal.”

Heer Jan danckte de coninc seer van zijn goede waerschouwinge ende zijn goede jonste³⁴ die hi hem presenteerde. Hi is van hem beyden [ge]scheyden³⁵ en[de] is gegaen daer hy Gloriande vant, dien hijt al te samen te kennen gaf al tgeene dat haer vader hem geantwoort hadde, ende wat hem de coninck Alphonsus ende Gautier gheseyt hadde.

28. Muller [1590]: [s]hy

29. De paranoia van oudere heersers was een bekend fenomeen in de middeleeuwse literatuur. Model stond koning Herodes de Grote, die zijn eigen zoons liet doden. Zelfs Constantijn de Grote doodde een zoon omdat zijn populariteit hem te groot werd.

30. Muller [1590]: gheeft

31. haest gelooft: lichtgelovigheid is een eigenschap die veel heersers in middeleeuwse teksten hebben en waartegen vaak en nadrukkelijk gewaarschuwd wordt.

32. onthouden: ophouden

33. de fortuyne: het 'lot'. Model stond vrouwe Fortuna alias Aventure, die door aan haar rad te draaien in een mum van tijd geluk in ongeluk kon veranderen en ongeluk in geluk.

34. goede jonste: goedgunstigheit

35. Muller [1590]: scheyden